

5.

Kyrkliga institutioner.

Kyrkliga institutioner.

Den högsta kyrkliga styrelsen i Stockholm utöfvas af Stockholms stads konsistorium, som utgöres af stadens ordinarie kyrkoherdar i de territoriella församlingarna samt i Tyska och Finska församlingarna med kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen, kallad pastor primarius, som ordinarie präses. Arkebiskopen fungerar äfven, när han så vill, som »förmäste präses» vid sidan om pastor primarius, och för arkebiskopen skall ock, »när så omtränger, räkenskap göras, och till honom de saker af Konsistorium refereras, som hans censur behöfva». I dessa bestämmelser, liksom däri att arkebiskopen är ledamot af Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk och att Domkapitlet i Uppsala pröfvar den tyske kyrkoherdens »rätrogenhet», torde de enda nu kvarvarande spåren efter Stockholms forna afhängighet af ärkestiftet vara att finna. Stockholm är därför att betrakta såsom ett i realiteten själfständigt stift med pastor primarius såsom styresman och biskops vederlike. Pastor primarius, som tillsättes af Konungen inom ett af församlingen genom val bland ett, med arkebiskopens »ja och samtycke» kallade, gjordt förslag af trenne prästmän, har själfskrifven plats i Kyrkomötet, rätt och plikt att utöfva uppsikt öfver alla stadens församlingar, dess kyrkoherdar och öfriga prästmän samt att gifva venia concionandi (tillåtelse att predika); enligt instruktionen af d. 16 dec. 1668 är han »skolornas inspector jämte andra som vederbör», hvarjämte Folkskolelärarynneseminariet lyder under Konsistoriet, i någon ringa mån äfven folkskolorna. Däremot äga han icke rätt att inviga präster och bär icke biskopliga insignier. — Vice-präses i konsistoriet är kyrkoherden i Klara församling.

Vid sidan om Stockholms stads konsistorium finnes äfven ett annat, Kungl. Hofkonsistorium (consistorium aulicum). Detta anses hafva blifvit inrättadt i sammanhang med den af Regeringen den 20 dec. 1662 utfärdade »Ordning, hvarefter öfverhofpredikanten och hofpredikanterna skulle sig rätta». Dess ännu i hufvudsak gällande instruktion är af den 28 juni 1681. Under Hofkonsistorium lyda utom Hofförsamlingen (med hofpredikanter) hufvudstadens garnisöförsamlingar. I Hofkonsistorium är öfverhofpredikanten präses och har till besittare de nämnda garnisöförsamlingarnas pastorer äfvensom slottsastorn.

Hvarje församling äger att för vården af kyrkans angelägenheter sammanträda å kyrkostämman med kyrkoherden till öfverläggning och beslut, hvarvid kyrkoherden, såvida ej annorlunda särskildt förordnas, är ordförande. Två ordinarie stämmor skola årligen hållas, den ena före maj månads utgång för justering af röst-

längd och för ekonomiska angelägenheter, den andra före november månads utgång för val till vissa befattningar. De kyrkliga ärenden, som skola företagas till afgörande å kyrkostämman, skola förut vara vederbörligen beredda af kyrkorådet eller särskildt utsedda personer.

Kyrkorådet tillkommer förutom beredandet af ärenden till kyrkostämman att vaka öfver efterlefnaden af gällande författningar rörande religionens och sedernas vård, att förvalta medel, som blifvit ställda under dess vård, och att i öfrigt vårda kyrkans angelägenheter. Kyrkoherden är själfskrifven ordförande i kyrkorådet. Ledamöter äro församlingens kyrkovärder samt öfriga å kyrkostämman valda personer till ett antal, icke understigande fem. Ledamöterna väljas för två års tid.

Om Kyrkofullmäktige se sid. 197.

De flesta prästerliga befattningar i hufvudstaden tillsätts på vanligt sätt, men sökande kunna anmäla sig från hela riket. Äfven till komministerbefattningarna kan i de flesta af församlingarna fjärde profpredikant kallas, men Konungen äger ej i detta fall, såsom annars vid liknande, utnämningrätten.

Rösträtt vid prästval tillkommer en hvar, i församlingen mantalskrifven, välfrejdad man eller kvinna, som uppnått 21 års ålder och äger att för egen del i kyrkostämmans beslut deltaga. Hustru till röstberättigad man äger ock, äfven om hon själf icke har rätt att deltaga i kyrkostämmans beslut, med vissa inskränkningsrösträtt vid prästval. Hvarje röstberättigad äger en röst och rösträtt må i stadsförsamling endast utöfvas af den som personligen infinner sig vid valtillfället (jfr vidare »lag ang. tillsättning af prästerliga tjänster den 9 dec. 1910 § 26»).

Hufvudstadens pastorat äro regala. Dock äro särskilda privilegier rörande tillsättande af prästerliga tjänster förlånade åt vissa församlingar. För Nikolai, Maria, Finska och Tyska församlingarna gälla dylika privilegier. Adolf Fredriks gamla församling, som före församlingsdelningen var ett patronellt pastorat med Konungen som patronus, blef vid delningen den 1 maj 1906 regalt i likhet med de utbrutna nya församlingarna, Gustaf Vasa och Matteus. Hvad beträffar ledigheten till regementspastorsbeställning, föreslår regementschefen hos Kungl. Maj:t den af de sökande, regementschefen önskar skola vinna Kungl. Maj:ts afseende. Regementspastorsbeställningar tillsätts tills vidare endast på förordnande för obestämd tid.

Många mindre prästsysslor vid offentliga inrättningar äfvensom vissa pastoratsadjunkturer utses af vederbörande myndigheter eller kyrkostämmor; kyrkoherdarna kalla äfven sina adjunk-

ter och enskilda sällskap fattig- eller diakon- präster, hvilka sistnämnda dock officiellt äro att betrakta som pastorsadjunkter. Samfundet Pro fide et christianismo äger rätt att tillsätta några prästerliga kateketer i huvudstaden.

Ordnandet af prästerskapets aflöning inom Stadens territoriella församlingar uppdrogs enligt en Kungl. förordning af den 1 nov. 1872 åt en nämnd, som ännu finnes och sammanträder vid inträdande behof af lönereglery för prästerskapet inom någon församling.

Lagar m. m. Kungl. förordning om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 nov. 1863 med ändringar af den 11 juni 1887, 12 juli 1889, 22 maj 1891, 13 juni 1902, 15 jan. och 15 maj 1903, 15 april 1904, 16 juni 1905, 12 juli 1907, 17 juni 1908, 26 maj 1909 samt 10 juni 1910. Kungl. förordning ang. ordnande af prästerskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning den 1 nov. 1872. Lag ang. tillsättning af prästerliga tjänster den 9 dec. 1910. Kungl. stadga ang. prästval den 9 dec. 1910.

Stockholms stads kyrkofullmäktige.

Frågor, som höra till kyrkostämmas handläggning och äro af den allmänna beskaffenhet, att de angå hela huvudstaden samfällt, hänskjutas till Kyrkofullmäktige. Dessa Fullmäktige skola då ofördröjligen sammanträda för att, om församlingarnas afgifna mening befinnas skiljaktiga, utöfva församlingarnas gemensamma afgöranderätt; om alla församlingarna fattat lika beslut, tillkommer Fullmäktige endast att anmäla förhållandet hos vederbörande myndighet. Till sammans väljas af de territoriella församlingarna 50 fullmäktige och 30 suppleanter. Val sker årligen för hvarje församling å kyrkostämman. Fullmäktige utse årligen inom sig ordförande och vice ordförande. Förslag om kyrkofullmäktigeinstitutionens afskaffande är väckt af Fullmäktige själfva.

Sådant ärende, som rör icke alla, utan endast några af huvudstadens församlingar gemensamt, afgöres vid sammanträde af Kyrkofullmäktige från de förs., hvilka frågan angår.

Förordning. K. förordning om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm, den 20 nov. 1863, §§ 20—22.

Kyrkofullmäktige för år 1911.

Ordförande.

Östberg, J., kammarrättsråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Wærn, L. M., lektor.

Sekreterare.

von Friesen, F. Hj.

Storkyrkoförsamlingen.

Ledamöter.

Bernström, C. A. F., boktryckare; Förselius, A. G., direktör; Hedström, G. E., roteman; Håhl, J. F., pastor primarius; Larson, Adler, f. d. grosshandlare; Schalin, C. A., grosshandlare; Åberg, C. L., sadelmakare.

Suppleanter.

Berglund, E. K., advokat; Böhme, A. G., prakt. läkare; Malmgren, O. W., grosshandlare; Petersson, C. C. V., apotekare.

Klara församling.

Ledamöter.

Andersson, B. John F., civilingenjör; Berg, B. A. V., handlande; Linderöth, J. G., urfabrikör; Millquist, H. V., skriftställare; Nyström, C. L. H., med. och fil. d.r.; Rystedt, C. G., civilingenjör; Seijmer, F. E. K., fabrikör.

Suppleanter.

Ekstrand, E. G., fabrikör; Hildestrand, B. S., grosshandlare; Looft, C. M., kapten; Strömberg, C. J., direktör.

Kungsholms församling.

Ledamöter.

Bennet, C. A. H., ingenjör; Göransson, A. R. W., sekreterare; Hellsten, F. W., syssloman.

Suppleanter.

Berg, G., direktör; Geijer, B. O. grosshandlare; Olsson, N. M., skomakaremästare.

Adolf Fredriks, Gustaf Vasa och Matteus församlingar.

Ledamöter.

Ekstrand, Å. G., fil. d.r. öfveringenjör; Enell, H. G. O., apotekare, stadsfullm.; Norblad, J. A., fil. d.r., verkställare; Rosén, P. G., professor; Sandberg, H. T., f. d. bokauktionskommissarie.

Suppleanter.

Grönfors, G. B. V., direktör; Lundberg, C. P., verkställare; Olsson, F. T., direktör.

Jakobs och Johannes församlingar.

Ledamöter.

Brodin, J. E., f. d. rektor; Granholm, C. H., direktör; Hammarsten, Fr., kyrkoherde; Murray, J. A. G., apotekare; Lindberg, A. W., bokhållare; Rundquist, C. A., rådman; Svensson, A., skräddaremästare.

Suppleanter.

Bäckström, J. W., grosshandlare; Lignell, E., komminister; Ringholm, K. E., fabrikör, stadsfullm.; Sebardt, C., prakt. läkare.

Engelbrekts, Hedvig Eleonora och
Oscars församlingar.

Ledamöter.

Carlson, L. Fr., grosshandlare; Hoffsten, E. T.,
ingenjör; Kaijser, A. H. G., apotekare; Lager-
stedt, N. G. W., läroverksråd; Petersson, P.
A. G., f. d. rådmän; Wærn, L. M. (se ofvan);
Wetterdal, H., öfverläkare.

Suppleanter.

Didring, F. V., grosshandlare; Rehn, C. A.,
pastoratsadjunkt; Schultén, O. W., grosshand-
lare; Sjöqvist, P. J., byggmästare.

Katarina församling.

Ledamöter.

Amundson, A., fastighetsägare; Blomberg, A. W.,
grosshandlare stadsfullm.; Djurling, E. W.,
grosshandlare; Elméus, K. K. J., arkitekt;
Forsberg, E. V., sekreterare, stadsfullm.; Loo-
ström, A. H., protokollssekreterare; Thunell, J.
W., byggmästare.

Suppleanter.

Boman, A. E., disponent; Danielsson, J. A., bygg-
mästare; Hallgrén, L. G., järnkramhandlare,
stadsfullm.; Hjermer, K. E. A., kammarskrif-
vare.

Maria församling.

Ledamöter.

Andersson, A. N., byggmästare; Boije af Gennäs,
S. J. A., rektor, stadsfullm.; Ericsson, G., hus-
ägare; Rossander, E. E. J., sotaremästare; Wen-
nerström, N. G., f. d. grosshandlare; Östberg,
J. (se ofvan).

Suppleanter.

Björklund, M., grosshandlare; Dahl, O. F. G.,
kassör; Simonsson, N. M., disponent; Törnell,
J. P., kontorschef.

Kyrkofullmäktiges beredningsutskott.

Innan ärende af Kyrkofullmäktige företages
till afgörande, bör det förut vara vederbörligen
behandladt af Kyrkofullmäktiges berednings-
utskott. Detta Utskott består af Kyrkofull-
mäktiges ordförande, vice ordförande och fem
öfriga ledamöter jämte tre suppleanter, som år-
ligen af och bland Kyrkofullmäktigte utses. Be-
redningsutskottet äger att hos Öfverståthållare-
ämbetet eller Konsistorium omedelbart göra fram-
ställning om upplysningars erhållande. Hvarje
Beredningsutskottets utlåtande skall till trycket
befordras samt ett exemplar däraf öfverlämnas
till hvarje kyrkofullmäktigt.

Arbetsordning. Kyrkofullmäktiges arbets-
ordning för deras Beredningsutskott den 24
maj 1895.

Ledamöter.

Ordförande.

Östberg, J. (se ofvan).

Vice ordförande.

Wærn, L. M. (se ofvan).

Sekreterare.

von Friesen, F. Hj. (se ofvan).

Öfriga ledamöter.

Boije af Gennäs, S. J. A., rektor, stadsfullm.;
Håhl, J. F., pastor primarius; Looström, A. H.,
protokollssekreterare; Murray, J. A. G., apo-
tekare; Norblad, J. A., fil. d.r., verkställare.

Suppleanter.

Ekstrand, Å. G., öfveringenjör; Hellsten, F. W.,
syssloman; Rystedt, C. G. civilingenjör.

**Stockholms stads konsistorium
med därunder hörande försam-
lingar.**

Stockholms stads konsistorium består af ärke-
biskopen som ordförande, när han är tillstädes,
pastor i Storkyrkoförsamlingen (pastor primarius)
såsom ordinarie präses samt kyrkoherdarna i
Stockholms öfriga territoriella pastorat och i
Tyska och Finska församlingarna som ledamöter.

Under Stockholms stads konsistorium lyda
dels huvudstadens (sedan 1/5 07) 13 terri-
toriella församlingar, dels tvenne nationella
församlingar, Tyska och Finska församlingarna.
En del allmänna inrättningar, som förut bildat
icke territoriella församlingar, ingå numera sedan
den 15 okt. 1910 i respektive territorialförsam-
lingar (jfr vidare nedan). Fångarna räknas till
sina hemorter.

Angående församlingar af främmande tros-
bekännare se sid. 179.

Instruktioner. Kungl. instruktion den 16
dec. 1668 (med ändringar) för Pastor Primarius
och Konsistoriet. Kungl. förordningen af den
11 febr. 1687.

Stadskonsistorium.

*Expedition: Storkyrkan, St.; allm. 24 24;
expeditionstid: måndagar, onsdagar och
fredagar 11—12; sessionstid: hvarannan
tisdag kl. 12 (sommarmånaderna hvar
tredje fredag kl. 12).*

Stockholms stads prästerskap lydde till en
början under ärkebiskopen och domkapitlet i
Uppsala. När Stockholms konsistorium upp-
rättades är ovisst, men omnämnes detsamma i
en urkund från år 1442. Det utgjordes 1593
af pastor primarius vid Storkyrkan, församlin-
garnas kyrkoherdar och »rector scholæ». I kungl.
förordning om rättegången i domkapitlet den
11 februari 1687 förordnades, att ärkebiskopen
skulle vara »präses primarius», kyrkoherden i
Storkyrkan präses och kyrkoherden i Klara vice
präses. Gustaf I lär hafva ämnat göra Stock-

holm med närbelägna församlingar till eget stift, ett liknande förslag väcktes på 1700-talet, men kom aldrig till verkställighet. Enligt Konsistorii beslut den 8 oktober 1907 intaga ledamöter med undantag af pastor primarius och kyrkoherden i Klara församling sin plats efter fullmaktsdatum.

Förrämste præses.

Ekman, J. A., ärkebiskop (själfskr.)

Ordinarie præses.

Håhl, J. F., pastor primarius, kyrkoherde i Storkyrkoförs. (själfskr.)

Vice præses.

Strandell, K. E. A., kyrkoherde i Klara förs. (själfskr.)

Öfriga ledamöter.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde i Katarina förs.

Sterzel, G. F., kyrkoherde i Tyska förs.

Eklund, K. A., kyrkoherde i Maria förs.

Montell, V., kyrkoherde i Finska förs.

Larsson, C. V., kyrkoherde i Kungsholms förs.

Hallberg, H. E., kyrkoherde i Gustaf Vasa förs.

Fries, S. A., kyrkoherde i Oscars förs.; stadsfullm.

Löfgren, A., kyrkoherde i Matteus förs.

Hammarsten, F., kyrkoherde i Jakobs förs.

Öhman, K., kyrkoherde i Johannes förs.

Källander, A. J., kyrkoherde i Hedvig Eleonora förs.

Hasselrot, C. R., kyrkoherde i Adolf Fredriks förs.

En vakant.

Konsistorienotarie.

Törnell, E. R.

Vaktmästare.

Fastin, C. G.

Storkyrkoförsamlingen.

(Nikolai.)

Expedition: Stortorget 1, St.; riks. 162; allm. 2366; expeditionstid: 9—10,30.

Storkyrkoförsamlingen, den äldsta af Stockholms församlingar, har ursprungligen omfattat Stadsholmen och holmarna i Norrström (nuvarande Helgeandsholmen) samt tiden närmast efter reformationen äfven Riddarholmen. Den senare utgjorde emellertid åren 1666—1807 en själfständig församling, till hvilken en del af Storkyrkoförsamlingen, området väster om nuvarande St. Nygatan, då också hörde. Helgeandsholmen åter delades sedermera mellan Klara och Jakobs församlingar men har 1906 åter lagts till Storkyrkoförsamlingen. Storkyrkan torde hafva grundlagts af Birger Jarl omkring år 1260.

Den har sedan år 1902 undergått genomgripande reparations- och ändringsarbeten, hvilka ännu icke äro fullt afslutade.

Stat år 1911. Utgifter 119,216 kr. Inkomster 25,216 kr.

Utdebitering per bevillningskrona: Till kyrkokassan 56 öre; till skolkassan 4 öre.

Personlig afgift 25.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., dyrtidstillägg 600 kr., fri bostad, som Konsistorii præses 3,516 kr. Tre komministrar: lön 3,950 kr., dyrtidstillägg 600 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: lön af kyrkoherden 700 kr. Kyrkonotarie: lön 300 kr., arfvode som arkivarie 250 kr. Klockare: lön 2,500 kr., fri bostad. Organist: lön 2,500 kr. Kantor: lön 1,200 kr. Maskinist m. m.: lön 2,000 kr., fri bostad. Förste kyrkovaktmästare: lön 1,000 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Håhl, J. F.

Komministrar.

Mörner, A. K.; Brandel, R. A.; Karlgren, A.

Pastorsadjunkt.

Welinder, N. J.

Klockare.

Johnson, C. G.

Organist.

Nordqvist, J. C.

Kantor.

Lambère, C. L.

Diakonissa.

(Skomakaregatan 30, St.; allm. Stork. 90; mottagningstid: alla hvardagar 8—9,30.)

von Post, Alice F. G. J.

Förste kyrkovaktmästare.

Fastin, G. A.

Församlingens kyrkoråd.

Håhl, J. F., pastor primarius, själfskr. ordf. (se ofvan); **Axelson, H.**, direktör; **Bergström, J. A. T.**, körsnär, kyrkovärd; **Böhme, A. G.**, prakt. läkare; **Fleetwood, R. A. S.**, frih., riddarhuskamrerare; **Förselius, A. G.**, direktör; **Hedström, G. E.**, roteman; **Larson, Adler, f. d.** grosshandlare; **Malmgren, O. W.**, grosshandlare; **Schalin, C. A.**, grosshandlare, kyrkovärd, kassavårdare.

Kyrkonotarie och arkivarie.

Gyllensvärd, G. V.

S:t Klara församling.

Expedition: Brunkebergsgatan 10, C.; riks. 86 23; allm. 8 69; expeditionstid: 10—11.

På den plats, där det af Magnus Ladulås år 1280 grundade, af Gustaf Vasa 1527 nedrifna, S:t Klara kloster legat, byggdes under Johan III:s tid, sannolikt 1572, Klara kyrka. Vid en eldsvåda 1751 nedbrann kyrkan men började omedelbart återuppbyggas, så att den redan 1753 kunde invigas på nytt. Kyrkan har under år 1907 undergått en genomgripande reparation. Ursprungligen tjänstgjorde kyrkan som gudstjänstlokal för hela Norrmalm. År 1643, då Jakobs kyrka blifvit färdig, skedde emellertid en delning, så att trakten öster om Brunkeberg lades till denna kyrka, medan Klara kyrka blef gudstjänstlokal för Norrmalm väster om Brunkeberg jämte nuvarande Kungsholmen. År 1671 blef Kungsholmen emellertid afsöndrad till egen församling och år 1773 afsöndrades den norra delen af församlingen till Adolf Fredriks församling. Bromma församling utgjorde annex till Klara under åren 1624—1663 och Solna under åren 1643—1671.

Stat år 1911. Utgifter 81,312 kr. Inkomster 81,312 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till kyrkokassan 12 öre, till kyrkoreparationskassan 6 öre, till prästerskapets aflöningskassa 8 öre samt till folkskolan 5 öre.

Personlig afgift. Till prästerskapets aflöningskassa 25 öre för hvarje mantalsskrifven person.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., fri bostad, som Konsistorii vice-præses 938 kr., v. komminister: arfvide 2,500 kr. Två komministrar: lön 4,000 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr. Komministersadjunkt: arfvide 1,200 kr. Kyrkonotarie: 800 kr. (däraf 500 kr. för kyrkan och 300 kr. för skolan). Klockare och kyrkofogde: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 500 kr., fri bostad. Organist: 1,100 kr., tre personliga lönetillägg 1,400 kr. Kantor: 1,000 kr., ett personligt lönetillägg 500 kr. Kyrkovaktare: lön 1,200 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Strandell, K. E. A.

Komministrar.

Wadström, K. B. F.; Westberg, P. O., tjl.

Vice komministrar.

Corneliuson, E.

Pastorsadjunkt.

Bokander, H. G. E.

Komministersadjunkt.

Svanberg, A. E.

Klockare och kyrkofogde.

Lidström, C. A. R.

Organist.

Hägg, G. V.

Tf. kantor.

Wiberg, C. A.

Diakonissa.

(Klara Östra Kyrkogata 8, C.; allm. Brunkeberg. 11 20; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9—11.)

Hansson, I.

Kyrkovaktmästare.

Karlson, J. W.

Församlingens kyrkoråd.

Strandell, K. E. A., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); *Andersson, B. John F., ingenjör; Dahl, F. G. A., professor; Edberg, K. T., snickaremästare; *Hernlund, C. H., rektor, stadsfullm.; Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm., kyrkovärd; *Noræus, P. C., f. d. handlande, kyrkovärd; *von Rosen, G. P. A., grefve, hofrättsråd; Rystedt, C. G., civilingenjör.

Kyrkonotarie

Croneborg, O. U.

Kungsholms församling.

(Ulrika Eleonora.)

Expedition: Parmmätaregatan 3, K.; riks. 138 16; allm. 43 26; expeditionstid: 10—11.

Nuvarande Kungsholms församling lydte ursprungligen under Solna, hörde jämte denna till Storkyrkoförsamlingen under åren 1529—1536 och kom 1643 till Klara församling. År 1671 skildes Kungsholmen från Klara och bildade egen församling med Solna som annex. På den nuvarande kyrkans plats lades 1673 grunden till den nya församlingens kyrka. En provisorisk träkyrka, som uppyggs redan året fört, uppbrann 1679, hvarefter gudstjänster höllos i ett hus vid Handtverkaregatan. Byggandet af kyrkan gick nämligen till följd af församlingens fattigdom och ringa invånareantal (1672 193 personer) synnerligen långsamt, först 1688 kunde kyrkan invigas och uppkallades den då efter dåvarande drottningen Ulrika Eleonora. Fullständigt färdigbyggd blef kyrkan först 1757 och tornet först 1813.

Våren 1906 beslöt församlingen att i Stads-hagen uppföra ett kapell. Kapellet, som byggdes hufvudsakligen af donerade medel och ett anslag ur prästerskapets lönerregleringsfond, invigdes år 1910 och benämndes S:t Görans kyrka.

Stat år 1911. Utgifter: 114,810 kr. Inkomster: 114,810 kr.

Utdebitering per bevilningskrona. Till kyrkokassan 20 öre; till prästerskapets aflöningskassa 3 öre; till skolkassan 6 öre och till församlingsbiblioteket 4 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöningskassa en krona för män och 50 öre för kvinnor.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 5,000 kr., af kyrkostämman beviljadt lönetillägg 1,500 kr., statsbidrag 705 kr., fri bostad. Komminister: lön 2,500 kr., personligt lönetillägg 1,500 kr., arfvide för förökadt arbete 500 kr., fri bostad. *Förste pastoratsadjunkt: lön 4,000 kr., ålderstillägg 500 kr., fri bostad. Ord. pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., arfvide för förökadt arbete 500 kr., fri bostad. Komministersadjunkt: aflönas med 1,200 kr. af komministern. Pastorsadjunkt: lön 3,000 kr. (En pastorsadjunkt aflönas af enskilda medel.) Kyrkonotarie: arfvide 300 kr., personligt tillägg 200 kr. Klockare, kantor och kyrkofogde: lön 3,400 kr., fri bostad. Organist: lön 1,800 kr. Organist och kantor i S:t Görans kyrka: lön 1,000 kr. En kyrkovaktmästare: lön 1,200 kr., fri bostad; en kyrkovaktmästare (S:t Görans kyrka): lön 1,000 kr., för eldning 400 kr., för städning 400 kr., fri bostad. Kyrkorådsvaktmästare: lön 250 kr. Kyrkoskrifvare: arfvide 900 kr.

Kyrkoherde.

Larsson, C. V.

Komminister.

Blomquist, O. R.

Förste pastoratsadjunkt.

Davidson, J. A. L.

Ord. pastorsadjunkt.

Lodin, F. A. F.

Pastorsadjunkter.

Lindberg, J.; Erfors, B. L.

Komministersadjunkt.

Folkard-Holmgren, J. F.

Klockare, kantor och kyrkofogde.

Sandberg, G. V.

Organist.

Svensson, J. E.

Organist och kantor i S:t Görans kyrka.

Laurin, S., tf.

Diakonissa.

(Bergsgatan 47, K.; allm. Kungsh. 1464; mottagningstid: måndagar, onsdagar, torsdagar, fredagar och lördagar 8,30—10.)
Nylander, Karolina.

Kyrkovaktmästare.

Lindholm, J. A.; Eriksson, S. (S:t Görans kyrka).

Kyrkoskrifvare.

Godhe, f. Sjölander, Hulda L. S.

Församlingens kyrkoråd.

Larsson, C. V., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); Alderin, R. W., direktör, stadsfullm.; *Bennet, C. A. H., ingenjör; Göransson, A. R. W., sekreterare; Hellsten, F. W., sysloman, kyrkovärd; *Richter, F. A. E., förste intendent; Schreuder, P., fabriksidkare; *Sjöholm, G. E., köpman; *Tidblad, A. E., ingenjör, kyrkovärd.

Kyrkonotarie.

Lindeberg, C. A.

Vaktmästare.

Spångberg, O. C.

Adolf Fredriks församling.

Expedition: Kammakaregatan 30, C.; riks. 137 75; allm. 70 76; expeditionstid: 10—11.

Nuvarande Adolf Fredriks församling hörde först under Klara. År 1673 byggdes emellertid, på den plats där Adolf Fredriks kyrka nu ligger, ett kapell, S:t Olofs kapell, och då detta år 1675 invigdes, anvisades den del af församlingen, som låg norr om Kammakaregatan bänkplatser i detta kapell. År 1773 fick denna trakt af Klara församling bilda egen församling, uppkallad efter konung Adolf Fredrik, och följande år uppbyggdes församlingens kyrka omkring det gamla kapellet. Enligt beslut af kyrkostämman den 6 mars 1905, fastställt af Kungl. Maj:t den 2 juni 1905, delades församlingen den 1 maj 1906 i trenne församlingar: Adolf Fredriks, Gustaf Vasa och S:t Matteus.

Stat år 1911. Utgifter 133,039 kr. Inkomster 133,039 kr.

Utdebitering per bevilningskrona. Till kyrkokassan 60 öre, till skolkassan 2 öre och till församlingsbiblioteket 4 öre.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvardera å 500 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., ålderstillägg 1,000 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr. och fri bostad. Pastorsadjunkt: lön 3,000 kr. Kyrkonotarie: arfvide 600 kr. Klockare, organist och kantor: lön 3,000 kr., ålderstillägg 500 kr., fri bostad. Förste kyrkovaktmästare: lön 1,700 kr., som skrifbiträde 300 kr., fri bostad. Andre kyrkovaktmästare: lön 1,300 kr., som skrifbiträde 300 kr., som skolrådsvaktmästare 100 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Hasselrot, C. R.

Komminister.

Vicander, J. P:son.

Pastoratsadjunkt.

Wallstersson, K. E.

Pastorsadjunkt.

Henriksson, N. H.

Klockare, organist och kantor.

Holtz, A. A.

Församlingssystemer.

(Saltmätaregatan 1, Va.; allm. 4145; mottagningstid: alla dagar 9—11.)

Lagercrantz, Ellen Ch. S.

Förste kyrkovaktmästare.

Kvarzell, J. A. A:son.

Andre kyrkovaktmästare.

Carlén, G. F.

Församlingens kyrkoråd.

Hasselrot, C. R., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); *Ekstrand, Å. G., öfveringenjör, kyrkovård; Grönfors, G. B. V., direktör, kyrkovård; *Göransson, G. A. S., adjunkt; Hindersson, A. F., garnhandlare; *Kumlien, A. F., hof-intendent; *Lindman, C. A. M., professor; Quensel, O. E. C., justitieråd; Östberg, G. F., riksgäldsfullmäktig, stadsfullm.

Kyrkonotarie.

Ljungman, C. J. D.

Gustaf Vasa församling.

Expedition: Västmannagatan 63, Va; riks. 95 82; allm. 94 82; expeditionstid: 10—11.

Församlingen skildes från Adolf Fredriks församling d. 1 maj 1906 (se vidare under denna församling). Inom församlingen ligger Sabbatsbergs ålderdomshem, som till den 15 okt. 1910 utgjort egen församling, men numera ingår i Gustaf Vasa, inrättningen har dock fortfarande egen kyrka, egen pastor etc.

Stat år 1911. Utgifter: 120,894 kr. Inkomster 120,894 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets aflöning 2 öre, till kyrkokassan 51 öre, till skolkassan 2 öre och till församlingsbiblioteket 4 öre.

Personlig afgift. Till prästerskapets aflöning en krona för man och 50 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad eller 1,600 kr. i hyresbidrag. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg,

hvartera å 500 kr., bostad eller 1,000 kr. i hyresbidrag. Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., bostad eller 600 kr. i hyresbidrag. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., och såsom personlig lönefyllnad fri bostad. Kyrkonotarie: lön 800 kr. Klockare: lön 2,500 kr., bostad eller 600 kr. i hyresbidrag. Kantor: lön 1,000 kr. Organist: lön 1,500 kr. En kyrkovaktmästare: lön 1,400 kr., bostad eller 500 kr. i hyresbidrag; en kyrkovaktmästare: lön 1,200 kr., bostad eller 500 kr. i hyresbidrag.

Kyrkoherde.

Hallberg, H. E.

Komminister.

Ring, G. E.

Pastoratsadjunkt.

Gasslander, K. F.

Pastorsadjunkt.

Holmbäck, A. J.

Klockare och kantor.

Bohlin, C.

Organist.

Olsson, O. E.

Diakonissor.

(Gemensamma för församlingen och fattigvårdsstyrelsen: Västmannagatan 63, Va., allm. 956; mottagningstid: tisdagar, fredagar och lördagar 8—10.)

Norrbom, Karin; Bergström, Ellen M.

Kyrkovaktmästare.

Axén, J. A.; Wärner, A. S.

Församlingens kyrkoråd.

Hallberg, H. E., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); *Edblom, J. R., byggmästare; *Enell, H. G. O., apotekare, stadsfullm., kyrkovård; *Fegth, J. P., bruksägare; von Friesen, F. Hj., jur. kand.; *Lindberg, G. E., hamnfogdeinspektör; Lindholm, J. M., fabrikör, kyrkovård; Nycander, O. J. T., ingenjör, stadsfullm.; Olsson, F. T., direktör.

Kyrkonotarie.

Falkenberg, A. C. M., frih.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Sabbatsbergs ålderdomshem, Torsgatan, C.; riks. 86 06; allm. 71 40.

Inrättningen som förut bildat egen församling lyder nu under Gustaf Vasa, se vidare under denna församling.

Predikant.

Lundström, E. H. J.

Organist och försångare.

Eklund, R. Lovisa.

Vaktmästare.

Olsson, K. J.

S:t Matteus församling.

Expedition: Dalagatan 78 B, Va.; riks. 114 99; allm. 94 80; expeditionstid: 10—11.

Församlingen skildes från Adolf Fredriks församling d. 1 maj 1906 (jfr ovan under denna förs.). Inom församlingen ligger Borgerskapets änkehus, som förut utgjort egen församling. Genom kungl. förordning af den 30 sept. 1910, som trädde i kraft den 15 okt. samma år, upphörde inrättningen att vara egen församling, men har fortfarande eget prästerskap, som den själf aflönar.

Stat år 1911. Utgifter: 58,077: 60 kr.; inkomster: 58,422: 40 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till kyrkokassan 24 öre; till skolkassan 6 öre och till församlingsbiblioteket 2 öre.

Personliga afgifter. Till kyrkokassan en krona för man och 50 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., hyresersättning 600 kr. Pastorsadjunkt: 2,500 kr. Kyrkonotarie: 600 kr. Klockare och kantor: 2,500 kr., hyresbidrag 600 kr. Organist: 1,500 kr. Förste kyrkovaktmästare: 1,200 kr., fri bostad. Andre kyrkovaktmästare: lön 1,100 kr., hyresbidrag 300 kr.

Kyrkoherde.

Löfgren, A.

Komminister.

Berglund, A. A. T.

Pastoratsadjunkt.

Eckhoff, P.

Pastorsadjunkt.

Westman, B. S.

Klockare och kantor.

Gentzel, C. A.

Organist.

Ahlberg, D. J.

Diakonissa.

(*Matteuskyrkan, Vanadisvägen, Va.; allm. 20189; mottagningstid: onsdagar, torsdagar och lördagar 9—11.*)

Nyström, Anna E.

Kyrkovaktmästare.

Hanning, F. O.; Rydblom, J. E.

Församlingens kyrkoråd.

Löfgren, A., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ovan); *Almström, O. H., disponent, stadsfullm.; Anderberg, A. W., kamrerare; Kihlmark, R. R., fastighetsägare, kyrkovärd; Lundberg, C. P., förman; *Norblad, J. A., fil. dr., verkmästare, kyrkovärd; Robbert, J. J. A., byråchef; *Sandberg, H. T., f. d. bokauktionskommisarie; *Westman, K. A., kontorschef.

Kyrkonotarie.

Edman, P. V.

Borgerskapets änkehus.

Inrättningen som förut bildat egen församling lyder nu under Matteus, se vidare under denna församling.

Norr tullsgatan 45, Va.; allm. 54 38.

Aflöningar m. m. Predikant: arfvode 1,600 kr. Organist: arfvode 400 kr. Vaktmästare: uppbar lön endast såsom vaktmästare vid Ankehuset.

Predikant.

Henriksson, N. H.

Organist.

Ericsson, C. H.

Vaktmästare.

Ahlström, O. F.

Jakobs församling.

Expedition: Jakobs gatan 4, C.; riks. 5 39; allm. 69 50; expeditionstid: 10—11.

Jakobs kyrka omtalas i urkunder från trettonhundratalets mitt. Jakobs församling var i början förenad med Solna. Den gamla kyrkan nedrefs af Gustaf Vasa, hvarefter alla invånarna på Norrmalm begagnade sig af Klara kyrka. En ny kyrka började byggas under Johan III:s tid, men afstannade arbetet vid hans död, och kyrkan invigdes först 1643. Samma år, den 25 november, delades Norrmalm i två församlingar, Klara och Jakobs, med Brunkeberg som gräns. Denna delning ägde orubbadt bestånd till 1671, då de af Norrmalms invånare, som bodde omkring S:t Johannis kapell (»Kungsbacksboerne») bildade egen församling med af ärkebiskopen men icke af Konsistoriet erkänd kyrkoherde. Denna delning upphörde emellertid snart och »Kungsbacksboerne» fingo i stället gudstjänstlokal i S:t Olofs kapell under Klara församling. År 1672 skildes Ladugårdslandet från Jakobs församling, dock utan egen präst, då Ladugårdslandet skulle skötas och förestås af amiralitetspredikanterna under kyrkoherdens i

Jakob inseende såsom »Superintendent vid Amiralitetet». Sedan Amiralitetet i början på 1680-talet flyttats till Karlskrona, skildes Jakob och Ladugårdslandet fullständigt 1696.

Den 1 maj 1907 skildes Jakobs och Johannes församlingar.

Stat år 1911. Utgifter: 147,500 kr.; inkomster: 147,500 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets aflöningskassa 6 öre; till kyrkokassan 35 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöningskassa af hvarje mantalsskrifven person 40 öre för man och 20 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 750 kr., fri bostad. En komminister: lön 4,000 kr., dessutom två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr. och fri bostad. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr. och fri bostad. Kyrkonotarie: lön 600 kr. Klockare: lön 3,000 kr., fri bostad. Organist: lön 2,500 kr. Kantor: lön 2,000 kr. Kyrkovaktmästare: lön 1,600 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Hammarsten, Fr.

Komminister.

Rosenius, P. J.

Pastoratsadjunkt.

Lindholm, Hj. G.

Pastorsadjunkt.

Sebardt, F.

Klockare.

Gustafsson, A. M.

Organist.

Lindström, A. E.

Kantor.

Borgstedt, E. R.

Diakonissa.

(Malmskillnadsgatan 46, C.; allm. 20933; mottagningstid: alla hvardagar 9—11.)

Eneroth, Ingrid.

Kyrkovaktmästare.

Ehnqvist, K. A.

Församlingens kyrkoråd.

Hammarsten, Fr., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); Murray, J. A. G., apotekare; *Schumacher, C. J. W., bageriidkare; Sebardt, C. W., hofapotekare; *Sidenbladh, P. E., f. d. öfverdirektör; Sjögren, P. A., fabrikör, stadsfullm., kyrkovärd; *Wretman, J., rådman, kyrkovärd.

Kyrkonotarie.

Afzelius, A. C. A.

Johannes församling.

Expedition: Kammakaregatan 12, Va.; riks. 7180; allm. 909; expeditionstid: 10—11.

Magnus Ladulås anlade 1286 nära den plats, där Johannes kyrka nu ligger, ett hospital och ett kapell, som till riddaren S:t Georgs ära kallades S:t Görans kapell. På 1450-talet utlades en del af kapellets tomt till begravningsplats åt Jakobs församling, medan dess kyrkogård till stor del var utlagd till Kungsträdgården. Sedan Gustaf Vasa 1527 lät nedrifva kapellet, låg tomten i mer än 100 år öde och namnet förvandlades till Brunkebergskyrkogården. På 1630-talet byggdes där emellertid ett grafkapell, som äfven användes till gudstjänstlokal för kronans manskap. Först 1671 började det användas till gudstjänster för församlingen under den tid förslag var å bane att skilja Jakobs och Johannes församlingar (jfr ofvan under Jakobs församling). Under Gustaf III:s tid lades grunden till en ny kyrka, men afstannade arbetet snart. År 1890 invigdes en ny kyrka på platsen, och skildes församlingen 1 maj 1907 från Jakobs. År 1904 invigdes vid Vanadislunden ett kapell, S:t Stefanskapellet.

Stat år 1911. Utgifter: 114,000 kr.; inkomster: 114,000 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets löne- och konventionskassa 10 öre; till kyrko- och skolkassa 37 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöning af hvarje skattskyldig person 40 öre för man och 20 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad. Två komministrar: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, hvartera å 500 kr., fri bostad eller hyresersättning 1,000 kr. Pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., fri bostad eller hyresbidrag 600 kr. Två pastorsadjunkter: lön 2,500 kr.; Kyrkonotarie: lön 600 kr. Räkenskapsförare: lön 600 kr. Klockare: lön 2,700 kr., fri bostad. Organist: lön 2,000 kr. vid Johannes kyrka, 1,000 kr. vid Stefanskyrkan. Kantor: lön 1,500 kr. Kyrkovaktare: lön 1,200 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Öhman, K.

Komministrar.

Laurell, E.; Lignell, E.

Pastoratsadjunkt.

Ring, G. E. T.

Pastorsadjunkter.

Wenner, P. A.; Friman, C. G.

Klockare.

Jansson, C. H. T.

Organister.

Sjögren, J. G. E. (Johannes kyrka); **Wahlstedt, Edla** (Stefanskyrkan).

Kantor.

Wiklund, W.

Diakon och diakonissor.

(*Frejgatan 25, Va.; allm. Brunkeb. 1491, Brunkeb. 22 73; mottagningstid: måndagar, tisdagar, torsdagar, fredagar och lördagar 8—10 f. m.*)

Karlsson, A.; **Gumælius, Anna S.**; **Nilsson, Alma.**

Kyrkovaktmästare.

Ehnqvist, A. F. (Johannes kyrka) allm. Brunkeb. 286; **Beijer, E. V.** (Stefanskyrkan) allm. Brunkeb. 14 59.

Församlingens kyrkoråd.

Öhman, K., kyrkoherde, själfskr. ordf., (se ofvan); **Herslow, E. J. A.**, f. d. justitieråd; **Hjorth, J. E.**, disponent, stadsfullm., kyrkovärd; ***Lagercrantz, A. E. W.**, v. häradshöfding, stadsfullm.; ***Lindberg, A. W.**, bokhållare; **Sebardt, C.**, prakt. läkare; ***Svedelius, C.**, rektor; **Wassberg, A.**, folkskollärare, stadsfullm.; ***Vikland, S. H. S.**, distriktschef i Järnvägsstyrelsen, kyrkovärd.

Kyrkonotarie.

Engellau, I.

Räkenskapsförare.

Bellström, C. G.

Engelbrekts församling.

Expedition: Valhallavägen 41, Ö.; riks. 10803, allm. 98 13; expeditionstid: 10—11.

Församlingen skildes från Hedvig Eleonora d. 1 maj 1906 (jfr ofvan under denna förs.). Grund till en kyrka för församlingen lades den 14 maj 1910. Ett kapell i Hjorthagen blef färdigt 1909.

Stat år 1911. Utgifter: 112,328 kr., inkomster: 112,328 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets aflöning 6 öre; till kyrkokassan 30 öre och till skolkassan 4 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöning 5 öre person.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvarterda å 750 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg, hvarterda å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt och kapellpredikant vid Hjorthagen: 3,600 kr., fri bostad. Pastorsadjunkt: 2,500 kr. Kyrkonotarie: 700 kr. Klockare: 2,500 kr., fri bostad. Kyrkovaktmästare: 900 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Vakant.

Vice pastor.

Rehn, C. A. (se nedan).

Komminister.

Bergius, C. Y.

Pastoratsadjunkt och kapellpredikant vid Hjorthagen.

Rehn, C. A., tjf. (se ofvan).

Vice pastoratsadjunkt.

Montan, G. E.

Pastorsadjunkt.

Kihlén, C. A. H.

Klockare.

Blomberg, C. H.

Diakonissa.

(*Surbrunnsgatan 10, Va.; allm. 12495; mottagningstid: 8—10 f. m.*)

Vakant.

Kyrkovaktmästare.

Granfelt, A. M.

Församlingens kyrkoråd.

Rehn, C. A., vice pastor, själfskr. ordf. (se ofvan); **Johansson, N. J. A.**, byggmästare; **Kaijser, A. H. G.**, apotekare, kyrkovärd; **Lallerstedt, E. J.**, professor; ***Lind, C. H.**, direktör; ***Lindahl, M.**, direktör, kyrkovärd; ***Lindgren, G. A. H.**, hofintendent; ***Olbers, L.**, förste notarie; **Rhodin, H. D. G.**, landtmäteridirektör.

Kyrkonotarie.

Norman, C. A. H.

Hedvig Eleonora församling.

Expedition: Jungfrugatan 7 B, Ö.; riks. 5262; allm. 7009; expeditionstid: 10—11.

Ladugårdslandet hörde först under Jakobs församling. År 1656 ansåg Carl X Gustaf lämpligt bygga en kyrka på Ladugårdslandet för Amiralitetet, och lades grunden 1658, men afstannade bygget snart, och en träkyrka uppbyggdes på Amiralitetets bekostnad vid Storgatan 1670. Den 17 april 1672 fick Ladugårdslandet bilda egen församling, till en början dock utan egna präster, då amiralitetspredikanterna under tillsyn af kyrkoherden i Jakob skötte själavården. Först sedan Amiralitetet på 1680-talet flyttats till Karlskrona, blef skilsmässan 1696 fullständig. År 1730 återupptogs byggandet af stenkyrkan, som slutligen den 21 augusti 1737 blef invigd och kallad Hedvig Eleonora, sannolikt efter

Carl X Gustafs gemål. Följande år nedrefs den provisoriska träkyrkan. Den 1 maj 1906 delades församlingen i tre: Hedvig Eleonora, Engelbrekts och Oscars församlingar.

Stat år 1911. Utgifter: 97,000 kr.; inkomster: 97,000 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets aflöning 3 öre; till kyrkokassan 32 öre; till skolkassan 2 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöning 50 öre person.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., ålderstillägg 1,500 kr., efter tio års tjänst, fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., ålderstillägg 1,000 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr., bostad för 600 kr. i pastoratshuset. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr., hyresbidrag 1,000 kr. Kyrkonotarie: arfvode 700 kr. Klockare: 2,500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr. Kyrkosångare: 1,200 kr. Kyrkovaktare: lön 1,400 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Källander A. J.

Komminister.

Leuwgren, A.

Pastoratsadjunkt.

Schröderheim, E. Ph.

Pastorsadjunkt.

Kihlgren, J.

Klockare.

Morén, J. T.

Organist.

Blom, O. L.

Kyrkosångare.

Morén, J. T. (se ofvan).

Diakonissa.

(Församlingshyddan, Skepparegatan, Ö.; allm. 54 05; mottagningstid: alla hvardagar 8—10 samt måndagar 1—3.)

Hallberg, M.

Kyrkovaktare.

Pettersson, J.

Församlingens kyrkoråd.

Källander, A. J., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); Ahlström, G. L., generalkonsul, kyrkovärd; Andersson, F., fabrikör; Aurell, F. O., ingenjör; Brundin, F. A., handlande; *Munthe, G. F., president; *Schafén, W. F., kansliråd; *Schönmeyr, B. J., v. häradshöfding; *Sjöqvist, P. J., byggmästare, kyrkovärd.

Kyrkonotarie.

Tottie, G. V.

Oscars församling.

Expedition: Fredrikshofsgatan 3, ÖDj.; riks. 119 47 (under expeditionstiden); allm. 72 92; expeditionstid: juni—aug. 10—11; sept.—maj 9—10,30.

Oscars församling afskildes från Hedvig Eleonora d. 1 maj 1906 (se vidare under denna förs.). En kyrka hade redan före delningen uppbyggts och invigts år 1903.

Stat år 1911. Utgifter: 120,000 kr.; inkomster 120,000 kr. (däraf 30,000 kr. afsedda för församlingens del i kostnaderna för kapellet i Hjorthagen).

Utdebitering per bevillningskrona. Till prästerskapets aflöning 7 öre; till kyrkokassan 28 öre; till skolkassan 4 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöning 50 öre person.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 8,000 kr., två ålderstillägg, hvardera å 750 kr., fri bostad. Komminister: lön 4,000 kr., två ålderstillägg å 500 kr., fri bostad. Pastoratsadjunkt: lön 3,600 kr. Pastorsadjunkt: lön 2,500 kr. Kyrkonotarie: arfvode 700 kr. Kyrkoherdens personliga adjunkt: betalas af kyrkoherden för hvarje tjänst enligt öfverenskomelse. Klockare: lön 2,500 kr., fri bostad. Organist: lön 1,500 kr., lönstillägg 300 kr. Kantor: lön 1,000 kr. Kyrkovaktare: lön 1,200 kr., fri bostad. Kyrkovaktmästare: lön 1,500 kr.

Kyrkoherde.

Fries, S. A., stadsfullm.

Komminister.

Vakant.

Pastoratsadjunkt.

Aurelius, B. O.

Pastorsadjunkt.

Algård, N. S. H.

Kyrkoherdens personlige adjunkt.

Hellerström, A. O. T.

Klockare.

Sandberg, O. T.

Organist.

Vretblad, V. P.

Kantor.

Sandberg, O. T., (se ofvan).

Diakonissa.

(*Fredrikshofsgatan 3, Ö. Dj.; allm 72 92; mottagningstid: alla hvardagar 8—9.*)

Könsberg, E. Ch.

Kyrkovaktare.

Andersson, P. A.

Kyrkovaktmästare.

Erikson, M.

Församlingens kyrkoråd.

Fries, S. A., kyrkoherde, stadsfullm., själfskr. ordf. (se ofvan); **Arfwidson**, G. K. S., f. d. konsul, kyrkovård; ***Bayard**, C. G., grosshandlare; ***Broman**, J. W., direktör, t. f. kyrkovård; ***Carlson**, L. F., grosshandlare; **Didring**, F. V., grosshandlare; **Hildebrand**, H. O. H., f. d. riksantikvarie; **Nilsson**, N., byggmästare; **Ramstedt**, J. O., justitieråd; två vakanta.

Kyrkonotarie.

Törnell, E. R.

Katarina församling.

Expedition: Högbergsgatan 15, Sö.; riks. 76 61; allm. 38 20; expeditionstid: 9—10,30 samt fredagar 7—8 e. m.

På den plats, där Kristian Tyrann år 1520 låtit bränna liken af de i Stockholms blodbad dödade jämte Sten Sture d. y:s lik lät Johan III 1576 resa ett litet kapell, som till minne af Sture kallades Sturekapellet. Där detta kapell stått, lät Carl X Gustaf 1656 lägga grunden till Catarina kyrka, sedan han två år förut förordnat om Södra Malmens delande i två församlingar, Maria och Catarina, den senare sannolikt uppkallad efter hans moder. År 1723 nedbrann kyrkan men återuppsygdes redan följande år.

Med anledning af reformationsjubelfesten 1893 insamlades medel till en minneskyrka i Stockholm, hvilka medel 1898 öfverlämnades till Katarina församling som grundplåt till en ny kyrka. Denna kyrka, som invigdes år 1906, kallades efter dåvarande drottningen för Sofiakyrkan.

Inom församlingen ligger Danviks hospital, som förut bildat egen församling men sedan den 15 okt. 1910 fullständigt ingår i Katarina, inrättningen har dock eget prästerskap och egen gudstjänstlokal.

Stat år 1911. Utgifter: 117,200 kr.; inkomster: 117,200 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till församlingen 25 öre; till folkskolan 10 öre.

Personliga afgifter. Till församlingen 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 7,500 kr., dessutom ett ålderstillägg å 1,000 kr.,

fri bostad. Två komministrar: lön 4,000 kr., dessutom ett ålderstillägg å 500 kr., fri bostad. Två pastoratsadjunkter: lön 3,000 kr., dessutom i hyresbidrag 600 kr. En pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., dessutom ett ålderstillägg å 500 kr., fri bostad; en pastoratsadjunkt: lön 1,500 kr. Kyrkonotarie: lön 600 kr. Klockare: lön 1,800 kr., fri bostad. Två organister: lön 1,200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 300 kr., samt hyresbidrag åt organisten i Katarina 500 kr. Två kantorer: lön 900 kr. Kyrkofogde: lön 500 kr. En kyrkovaktare (Katarina kyrka): lön 1,000 kr., fri bostad; en kyrkovaktare (Sofiakyrkan): lön 1,000 kr., dessutom i hyresbidrag 350 kr.

Kyrkoherde.

Landquist, C. A. E.

Komministrar.

Fristedt, C. E.; Isberg, C. M.

Vice komminister.

Fahl, G. A.

Pastoratsadjunkter.

Hansson, O. A.; Murray, O. A.

Pastorsadjunkter.

Klefbeck, E. A., stadsfullm.; Stenberg, Hj. A.

Klockare och kyrkofogde.

Berglöf, C. A. R.

Organister.

Larsson, J. W., (Katarinakyrkan); **Wennerberg-Reuter**, Sara M. E. E. (Sofiakyrkan).

Kantorer.

Berglöf, C. A. R. (Katarinakyrkan); **Broman**, J. A. (Sofiakyrkan).

Församlingssystrar.

Feuk, M.; **Landquist**, H., *Högbergsg. 13, Sö., allm. 138 43, mottagning: tisd., torsd., lörd. kl. 8—10.*

Ehnberg, M. J.; **Nilsson**, I. A., *St. Mejtens gr. 9, Sö., allm. 31 11, mottagning: månd., onsd., fred. kl. 9—11.*

Hogenberg, M., *Helgalund 2, Sö., allm. 136 08, mottagning: alla hvardagar kl. 8—9.*

Kyrkovaktare.

Andersson, A. P., (Katarinakyrkan); **Sköldström**, K. L. (Sofiakyrkan).

Församlingens kyrkoråd.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); ***Ambrosius**, A. G., direktör; **Bergström**, A. W., arkitekt, kyrkovård; ***Bodin**, O., fastighetsägare; **Bäckström**, J. A., grosshandlare; ***Lindfeldt**, W., fastighetsägare; **Loostrom**, A. H., protokollssekreterare; **Petterson**,

K. G., direktör; *Romare, P. B., direktör, stadsfullm.; kyrkovård; Thunell, J. W., byggmästare; *Örtenblad, O. G., rektor.

Kyrkonotarie.

Lundwall, S. A.

Danviks hospital.

Expedition: Danviks prästgård, Sö.; allm. 13254; pastorsexpeditionen öppen tisdagar och fredagar 2—3.

Danviks hospital har förut bildat egen församling men lyder nu under Katarina, se vidare under denna församling.

Aflöningar m. m. Predikant: arfvode 1,250 kr. jämte bostad. Organist: 300 kr. Klockare och vaktmästare: 860 kr. jämte bostad.

Predikant.

Sundberg, K. V.

Organist.

Klingberg, Anna G. A.

Klockare och vaktmästare.

Ekberg, A. V.

Maria församling.

(Maria Magdalena.)

Expedition: S:t Paulsgatan 10, Sö.; riks. 7434; allm. 39 68; expeditionstid: 9—10,30.

Maria Magdalena församling omfattade ursprungligen hela Söder. Kyrkan upbyggdes allra först 1489 men nedrefs redan 1527. Började åter upbyggas 1576 och blef färdig 1634, men nedbrann 1759, hvarpå den genast återupbyggdes och kunde i sitt nuvarande skick invigas redan 1763. Församlingens förste pastor omnämnas 1593.

Stat år 1911. Utgifter: 137,860 kr.; inkomster: 137,860 kr.

Utdebitering per bevillningskrona. Till kyrkokassan 40 öre; till prästerskapets aflöning 12 öre; till folkskolan 3 öre.

Personliga afgifter. Till prästerskapets aflöning 1 kr. för man och 50 öre för kvinna.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lösen för 2,800 k.-fot spannmål, 1,714 Rdr, fri bostad och 1,500 kr. till tjänstebiträde. Två komministrar: lösen för 1,400 k.-fot spannmål, 857 Rdr, fri bostad samt i personligt lönetillägg 750 kr. åt nuvarande innehafvarne. En pastoratsadjunkt: lön 3,500 kr., fri bostad; en pastoratsadjunkt: lön 3,000 kr., hyresersättning 800 kr. samt 700 kr. såsom personligt lönetillägg åt nuvarande innehafvaren. Pastorsadjunkt: lön 1,500 kr. Kyrkonotarie: lön 500 kr., arfvode för

räkenskapers uppgörande 200 kr. Klockare: lön 2,000 kr., fri bostad samt personligt lönetillägg 500 kr. Organist: lön 1,500 kr. Kantor: lön 1,000 kr. samt personligt lönetillägg 200 kr. Kyrkofogde: lön 500 kr. Kyrkovaktmästare: 1,200 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Eklund, K. A.

Komministrar.

Nilson, S. J.; Winberg, I.

Pastoratsadjunkter.

Molin, O. E.; Lindeberg, E. W.

Pastorsadjunkt.

Ankar, G. A.

Klockare och kyrkofogde.

Arring, J. A. A:son.

Organist.

Heintze, G. Hj.

Kantor.

Lindqvist, G. H.

Diakonissa.

(*Pilgränd 3, Sö.; allm. Sö. 6173; mottagningstid: alla hvardagar 8—9,30.*)

Andersson, Beda.

Kyrkovaktmästare.

Andersson, A. R.; Hellman, G. A.

Församlingens kyrkoråd.

Eklund, K. A., kyrkoherde, själskr. ordf., (se ofvan); Carlsson, C. M., fabriköf; Carlsson, J. A. C., grosshandl., stadsfullm.; *Ehrngren, O. I., ingenjör, kyrkovård; *Montelius, G. O. A., riksantikvarie; *Ribben, K. A., vice häradsförding; *Törnell, J. P., kontorschef; Wassén, C., disponent, stadsfullm., kyrkovård; *Östberg, J., kammarrättsråd, stadsfullm.

Kyrkonotarie.

Masreliez, K. V.

Tyska församlingen.

(S:t Gertrud.)

Expedition: Svartmangatan 16, St.; riks. 60 04; allm. 21 56; expeditionstid: 10—11 (1 juni—15 sept. tisdagar och fredagar 10—11).

Tyskarne i Stockholm fingo 1571 af konung Johan III frihet att upbygga sin egen kyrka och hafva begravningsplats, till hvilka ändamål de, till en början tillsammans med finska församlingen, använde S:t Gertruds kapell, som stod på den plats, där nu Tyska kyrkan står. När detta kapell först blifvit byggt, är okändt, men 1607 erhöll Tyska församlingen kapellet

Finska församlingen.

»för evärdeliga tider», hvilken donation af konung Gustaf II Adolf stadfästes 1612, hvarpå kyrkobygget igångsattes 1619 och fullbordades 1642. Kyrkans nuvarande utseende daterar sig från 1887.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: 8,000 kr., fri bostad. En pastorsadjunkt: 3,600 kr.; en pastorsadjunkt: 300 kr. Kyrkonotarie: 1,200 kr. Klockare: 2,100 kr., två ålderstillägg 600 kr. Organist: 1,000 kr. Kantor: 600 kr. Klockspelare: 400 kr. Kyrkovaktare: 1,200 kr., fri bostad. Ringare: 250 kr.

Hederspresident.

Bonde, C. Cson, frih.

Kyrkoherde.

Sterzel, G. F.

Pastorsadjunkter.

Hartmann, F. H.; Kronqvist, G. A.

Klockare.

Faulwasser, J. Th.

Organist.

Lundh, L. A.

Kantor.

Wibergh, J. J.

Klockspelare.

Wibergh, J. J. (se ofvan).

Kyrkovaktare.

Malmqvist, C. E.

Dessutom en ringare.

Församlingens kyrkoråd.

Sterzel, G. F., kyrkoherde, själsfrk. ordf. (se ofvan); **Blanck, O. W. C.**, f. d. generalkonsul; **Danielsen, J. J.**, grosshandlare; **Däumichen, M. C. A.**, grosshandlare; **Meves, G. A. F. A. J. S.**, byrå-

chef; **Reinhold, F. A.**, f. d. direktör; **Schmelzkopf, T. J. W.**, grosshandlare.

Kyrkonotarie.

Wirth, L. O. F.

Finska församlingen.

(Fredriks förs.)

Expedition: Finska kyrkan, Slottsbacken, St.; expeditionstid: tisdagar och fredagar 11—12.

Finska församlingen hade under ett par hundra år sin gudstjänstlokal på diverse platser både i staden och på malmarna, däribland åren 1609—1719 i Ridderholmskyrkan, till dess den år 1725 fick sin nuvarande kyrka, det forna s. k. Lilla Bollhuset, hvilket genom »öppet bref d. 14/2 1727 tillförsäkrades dem med oryggelig besittningsrätt».

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 4,000 kr., fri bostad. Klockare, organist och kantor: lön 700 kr., fri bostad. Kyrkovaktare: lön 300 kr., fri bostad.

Kyrkoherde.

Montell, V.

Klockare, organist och kantor.

Ritari, J.

Kyrkovaktare.

Hedlund, W.

Församlingens kyrkoråd.

Montell, V., kyrkoherde, själsfrk. ordf. (se ofvan); **Bastman, G. A.**, grosshandlare; **Brunström, C. E. L.**, kammarskrifvare; **Nordenstrahl, T. O. R.**, förste ingenjör; **Rising, K. E. S.**, grosshandlare, kyrkovärd; **Schlytern, K. A. G.**, grosshandlare; **Schwartz, E.**, rektor; **Sällström, A. G.**, byggmästare.

K. Hofkonsistorium med därunder hörande församlingar.

Hofkonsistorium lär vara instiftadt år 1662. I en den 20 dec. 1662 utfärdad »ordning», hvar-
 efter Öfver Hofpredikanten och Hofpredikanterna
 skulle sig rätta», omtalas trenne hofpredikanter,
 bland dem en öfverhofpredikant. I nådig »in-
 struktion för konsistorium aulicum» af den 28
 juni 1681 tillägges Konsistorium samma rätt och
 myndighet som andra konsistorier i riket; präses
 skulle vara öfverhofpredikanten, ordinarie bi-
 sittare öfriga hofpredikanter, när ärenden rörande
 Kungl. Lifgardet förekommo, skulle prästerna
 vid regementet äga säte och stämma i konsisto-
 riet. Förordningen om rättegången i domkapit-
 len af den 11 februari 1687 gjorde lifgardes-
 och artilleripredikanter till ordinarie ledamöter
 af konsistoriet, i senare tider tillkom äfven
 kyrkoherden i Skeppsholms församling. De
 under detta Konsistorium lydande församlingarna
 äro samtliga icke territoriella. Hofförsamlingens
 gudstjänst förättas uti Slottskapellet; Svea lif-
 garde, Göta lifgarde, Lifgardet till häst, Svea
 artilleriregemente begagna Gustaf Adolfskyrkan,
 hvilken invigdes den 6 nov. 1892, och Svea
 ingenjörkår Kungsholms kyrka såsom gudstjänst-
 lokal.

Instruktioner. Kungl. instruktion den 28
 juni 1681 (med ändringar).

Hofkonsistorium.

K. Slottet, St; ingen bestämd sessionstid.

Präses.

Billig, A. G., öfverhofpredikant, biskop.

Ledamöter.

Afzelius, H. N. C., e. o. hofpredikant, regements-
 pastor i K. Svea lifgardes förs.

Bergö, C. J., regementspastor i K. Svea artilleri-
 regementes förs.

Elmqvist, H. F. A., regementspastor i K. Lif-
 gardets till häst förs.

Gemzell, E., ord. hofpredikant, kyrkoherde i
 Skeppsholms förs.

Rogberg, O. E., regementspastor i K. Göta lif-
 gardes förs.

Åhfeldt, O. C. P., ord. hofpredikant, pastor i
 K. Hofförs.

Svea ingenjörkårs och Fälttelegrafkårens förs.
 har ingen representant i Hofkonsistorium.

Konsistorienotarie.

Törnell, E. R.

Hofkleresiet.

Expedition: Slottskyrkans sakristia, St.

I spetsen för hofkleresiet stod redan under
 Gustaf II Adolf en første hofpredikant; se-
 dermera äfven en äldste hofpredikant. Vid
 midten af 1600-talet synes först titeln öfver-
 hofpredikant hafva uppkommit och har allt-
 sedan varit den brukliga för chefen för hof-
 prästerskapet.

Aflöningar m. m. Öfverhofpredikant: 750
 kr. Ordinarie hofpredikant: se under
 Hofförsamlingen. E. o. hofpredikant: upp-
 bära ej arvode.

Öfverhofpredikant.

Billig, A. G., biskop; (se ofvan).

Ordinarie hofpredikanter.

Åhfeldt, O. C. P. (se ofvan); **Gemzell, E. E.**, rege-
 mentspastor vid K. Flottan, (se ofvan).

Tjänstgörande e. o. hofpredikanter.

Afzelius, H. N. C., lektor vid Nya elementar-
 skolan, regementspastor vid K. Svea lifgarde
 (se ofvan); **Beskow, F. A.**, kyrkoherde i Stora
 Malm; **Böös, E. K.**, domkyrkokomminister i
 Lund; **Ekdahl, F. N.**, kyrkoherde i Fjellie;
Hallberg, H. E., kyrkoherde i Gustaf Vasa förs.;
Hammarsten, F., kyrkoherde i Jakobs förs.;
Johansson, C. A., kyrkoherde i Mjölby;
Källander, A. J., kyrkoherde i Hedvig Elenora
 förs.; **Leijonhufvud, K. A.**, frih., kyrkoherde i
 Södertälje stads- och landsförs.; **Ljunghoff, A.**
H:son, kyrkoherde i Ausås; **Mazer, T. A.**, f. d. ad-
 junkt vid Norra latinläroverket; **Nilsson, L. J. P.**,
 komminister i Gudhem, reg.-pastor; **Norrbj,**
C. J., föreståndare för Diakonissanstalten;
Rundgren, V. E., predikant vid Johanneskyr-
 kan i Göteborg; **Örtenblad, P. J. H. T.**, kyrko-
 herde i Hedemora.

Hofförsamlingen.

*K. Slottet, St.; allm. 28 86; expeditionstid:
 tisdagar och fredagar 1—2.*

Aflöningar m. m. Pastor: lön 2,500
 kr. Ordinarie hofpredikant: lön 300 kr.
 Klockare: lön 1,000 kr. Organist: lön 750
 kr. Kantor: lön 200 kr. Pedell vid Hof-
 konsistorium 100 kr. Kyrkovaktare: lön
 400 kr.

Pastor.

Åhfeldt, O. C. P.

Ordinarie hofpredikant.

Gemzell, E. E.

*Klockare och pedell vid Hofkonsisto-
 rium.*

Berg, P. J. R.

Organist.

Hennerberg, C. F.

Kantor.

Sylvén, E. A.

Kyrkovaktare.

Jansson, N. A.

Församlingens kyrkoråd.

Ledamöter.

Åhfeldt, O. C. P., själfskr. ordf. (se ofvan);

Printzsköld, O. H. R., förste hofmarskalk;
fyra vakanta.

Svea lifgardes församling.

Expedition: Biblioteksgatan 32, C.; allm. 16512; expeditionstid: måndagar, onsdagar och fredagar 3—4.

Aflöningar m. m. Regementspastor: lön 2,000 kr., dessutom i inkvartering 400 kr. Kloockare: arfode 100 kr.

Regementspastor.

Åtzelius, H. N. C.

Kloockare.

Malmsten, K. A.

Församlingens kyrkoråd.

Åtzelius, H. N. C., regementspastor, själfskr. ordf. (se ofvan); Taube, C. E., greve, öfverste-löjtnant; Weidenhielm, E. G., frih., öfverste-löjtnant; Lagerhielke, C. A., frih., kapten; Liljeholm, C. J. A., fanjunkare.

Göta lifgardes församling.

Expedition: Göta lifgardes kasärn en tr. t. h., Ö.; expeditionstid: måndagar, onsdagar och lördagar 12—1 (juni—augusti endast onsdagar och lördagar 12—1).

Aflöningar m. m. Regementspastor: arfode 1,000 kr.; påsköre 200 kr.

Regementspastor.

Rogberg, O. E.

Kloockare.

Malmsten, K. A.

Församlingens kyrkoråd.

Rogberg, O. E., regementspastor, själfskr. ordf. (se ofvan); Adlersträhle, A. E. Th., kapten; Jentzen, C. B., regementskvartermästare; Kroplien, J. L. T., löjtnant; Sandberg, A. V., regements-intendent; Malm, J. G., fanjunkare.

Lifgardets till häst församling.

Expedition: regementets kasern, Sturevägen, Ö.; expeditionstid: onsdagar och lördagar 10.30—11.30.

Aflöningar m. m. Regementspastor: arfode 1,000 kr.

Regementspastor.

Elmqvist, H. F. A.

Församlingens kyrkoråd.

Elmqvist, H. F. A., ordf. (se ofvan); en major; en ryttmästare; en löjtnant; en regements-intendent; en underofficer.

Svea artilleriregementes församling.

Expedition: regementets kasern, Valhalla-vägen, Ö.; expeditionstid: onsdagar och fredagar 11—12.

Aflöningar m. m. Regementspastor: lön 1,000 kr. En bataljonspredikant: lön 500 kr., inkvartering 400 kr.; en bataljons-predikant åtnjuter ingen lön.

Regementspastor.

Bergö, C. J.

Bataljonspredikanter.

Blomquist, O. R.; Vicander, J. P. son.

Kloockare.

Malmsten, K. A.

Församlingens kyrkoråd.

Bergö, C. J., regementspastor, själfskr. ordf. (se ofvan); Theoander, F. O. P. son, öfverste-löjtnant; Fick, E. F., kapten; Lagerfelt, G. A. E., frih., löjtnant; Westerlund, G. A., styck-junkare; Blomquist, O. R., bataljonspredikant.

Skeppsholms församling.

(K. Flottan.)

Skeppsholmen, C.; allm. 10395; expeditionstid: 10—10.45.

Aflöningar m. m. Kyrkoherde: lön 6,500 kr., fri bostad. Bataljonspredikant: lön 1,200 kr. Kloockare: lön 600 kr. Organist och kantor: lön 500 kr. Kyrkovaktare: lön 300 kr.

Kyrkoherde.

Gemzell, E. E.

Bataljonspredikant.

Dehlgren, A. T.

Kloockare.

Lundberg, J. G.

Tf. organist och kantor.

Ekblom, H. M.

Kyrkovaktare.

Lundgren, G. A.

Församlingens kyrkoråd.

Gemzell, E. E., kyrkoherde, själfskr. ordf. (se ofvan); *Olsen, C. O., viceamiral; Lilliehöök, H. H., direktör; *Dyrssen, G., konteramiral stadsfullm.; Engström, I. A., marindirektör; *Munthe, C. L. A., kommandörkapten, kyrkovård; Näsman, R., marinintendent, kyrkovård; *Martin, E. D. W., auditör, stadsfullm.; Eriksson, E., flaggunderofficer.

Kyrkonotarie.

Hubendick, L. A.

Svea ingenjörkårs och Fälttelegrafkårens församling.

Handverkaregatan 35, K.; riks. 9 22; expeditionstid: oktober—maj onsdagar och fredagar 11,30—12,30, juni—september onsdagar 11,30—12,30.

Aflönning m. m. Regementspastor: afvode 1,000 kr.

Regementspastor.

Lodin, F. A.

Församlingens kyrkoråd.

Lodin, F. A., regementspastor, själfskr. ordf. (se ofvan); Sallberg, E. G. P., öfverstelöjtnant i Fortifikationens reserv; Ahlmann, H. V., öfverstelöjtnant i Fortifikationens reserv; Dahlberg, A. B. C., fanjunkare vid Fortifikationen. En vakant.

Främmande trosbekännares församlingar.

Främmande trosbekännares församlingar med egen kyrkobokföring äro i Stockholm tvenne, nämligen Katolska församlingen och Mosaiska församlingen.

Katolska församlingen.

(Romersk-katolsk.)

Expedition: Norra Smedjegatan 24, C.; expeditionstid: mänd., onsd. o. fred. kl. 10,30—11,30 f. m.; 1 juni—15 sept. endast mänd. o. fred. kl. 10,30—11,30 f. m.

De katolska församlingen i Stockholm tillhörande, inom staden boende medlemmar af samma församling skola numera för anteckning om deras borgerliga förhållanden upptagas i kyrkoböckerna för den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de bo och hafva sitt hemvist. Förut har den katolska församlingens föreståndare haft att öfver denna församlingens medlemmar föra enahanda anteckningar, som det tillkommer svenska kyrkans prästerskap att föra öfver sina församlingsmedlemmar, samt att meddela betyg och uppgifter med samma giltighet som de af svenska kyrkans prästerskap meddelade. Denna befogenhet har efter den 1 jan. 1911 upphört.

Katolska församlingens prästerskap har tillerkänts rätt att med laga verkan förrätta vigsel.

Aföningar m. m. Föreståndare: 1,500 kr. Kyrkoherde: 1,200 kr. Pastor och pastorsadjunkter: 1,200 kr. Organister: 600 kr. Portvakt: 300 kr.

Dessutom åtnjuta pastor ålderstillägg å 400 kr., föreståndare, kyrkoherde, pastor och pastorsadjunkter fri bostad och ved, portvakt fri bostad och underhåll.

Föreståndare.

Bitter, J. F. A.

Kyrkoherde.

Wessel, E.

Pastor.

Kiesler, R.

Pastorsadjunkter.

Braun, M.; Benelius, J. P. E.

Organister.

Kihlgren, Gertrud F. B.; Aminoff, B.

Portvakt.

Pätzold, Fr.

Församlingens kyrkoråd.

Wessel, Edv., kyrkoherde, ordf. (se ofvan); Andersson, E. J. K., disponent; Barsuglia, A. J., fabrikör; Benelius, J. P. E., pastorsadjunkt, sekreterare (se ofvan); Roesler, E. J. R., f. d. fotograf.

Mosaiska församlingen.

Expedition: Wahrendorffsgatan 3, C.; allm. 62 30; expeditionstid: hvarje helgfri fredag 9,30—10,30 f. m.

Medlem af Stockholms mosaiska församling är en hvar till mosaiska läran hörande svensk undersäte, som är mantalsskrifven i Stockholm eller på annan svensk ort, belägen närmare till Stockholm än till någon af de öfriga orter i Sverige, där mosaisk församling finnes. (Mosaiska församlingar med fullständig församlingsordning finnas utom Stockholm i Norrköping, Växjö, Kalmar, Oskarshamn, Karlskrona, Malmö, Göteborg och Sundsvall.)

Församlingens beslutanderätt utöfvas vid församlingsstämma. I ärende angående gudstjänsten och hvad därmed äger sammanhang må Församlingen icke fatta beslut förr än förslag eller yttrande i frågan afgifvits af Församlingens rabbin. Två ordinarie församlingsstämmor skola årligen hållas, den ena i april och den andra i oktober.

Verkställighet och förvaltning tillkomma församlingens föreståndare. Föreståndarne skola vara fem till antalet, kassaföreståndaren inberäknad, och väljas vid den ordinarie församlingsstämman i oktober för en tid af fyra år. Föreståndarne utse inom sig en ordförande och två kyrkoföreståndare.

Lagar m. m. Ordning för mosaiska församlingen i Stockholm, af Kungl. Maj:t fastställd den 12 juni 1882, med ändring den 5 aug. 1904.

Aföningar m. m. Rabbin: lön 10,500 kr. Lärare: lön 4,000 kr. Sekreterare: 800 kr. Organist: lön 1,800 kr. En kantor: lön 3,600 kr.; en kantor: lön 3,000 kr. Vaktmästare: 1,300 kr., däraf lön 1,000 kr., tjppgr 300 kr. fri bostad, ved och lyse.

Rabbin.

Klein, G.

Lärare.

Fried, M.

Organist.

Åkerberg, C. E. E.

Kantorer.

Falk, F. I.; Saul, F.

Vaktmästare.

Krantz, F. A.

Föreståndare.

Bonnier, I. A., bokförläggare, kyrkoföreståndare; Fränckel, E., generalkonsul, stadsfullm., ordf.; Geber, E. H., bokförläggare; Hirsch, O. S., ingenjör, kyrkoföreståndare; Thiel, A. S., f. d. generalkommissarie, kassaföreståndare.

Sekreterare.

Levy, L.

Stockholms församlingsbibliotek.

Församlingsbiblioteken.

Församlingsbiblioteken hafva utvecklats ur de s. k. sockenbiblioteken. Dessa senare uppstodo i början på 1800-talet men fingo någon kraftigare tillväxt först med 1842 års folkskolestadga, som ålade prästerna att »uppmuntra till inrättande och begagnande af sockenbibliotek och därtill tjänliga böcker föreslå». Sockenbibliotekens blomstringsperiod infaller under 1860-talet. Efter att under 1870- och 1880-talen gått tillbaka började under 1890-talet biblioteks-rörelsen åter att utvecklas. De gamla biblioteken rycktes upp ur sitt förfall och nya biblioteksformer började vinna terräng, såsom nykterhets-, arbetare-, vandrings- och föreningsbibliotek. Statsunderstöd fick denna rörelse först 1905, då Riksdagen anvisade 60,000 kr. till folkbibliotek och centrala anstalter för bokförmedling och vandringsbibliotek.

Kungl. kungörelsen af den 16 juni 1905 ang. understöd åt folkbibliotek särskiljer 3 olika slag af dylika: 1) *församlingsbibliotek*, 2) *kommunbibliotek*, 3) *föreningsbibliotek*. De två första slagen äro de nya formerna för sockenbiblioteken, som numera benämnas *församlingsbibliotek*, om de sortera under kyrkostämman och bekostas af församlingen, men *kommunbibliotek*, om de sortera under den borgerliga kommunen och bekostas af denna.

Statsbidrag till församlingsbiblioteken utgår, i Stockholm och Göteborg till territoriella församlingar, annorstädes till skoldistrikt, med ett belopp af högst 75 kr. till inköp och inbindning af böcker, dock med den inskränkning att om bidrag samtidigt utgår till kommunbibliotek, hvars verksamhetsområde sammanfaller med eller utgör en del af församlingsbibliotekets, bidragens sammanlagda belopp ej får öfverstiga 75 kr. Vidare äro fastställda vissa villkor för bidragen, såsom att församlingen för samma ändamål anslår eller anskaffar ett minst lika stort belopp som statsbidraget, samt att vissa föreskrifter iakttagas beträffande boksamlingens vård, inspektion etc. Ansökan om bidrag göres i Stockholm hos Statskontoret af vederbörande biblioteksstyrelse, senast före utgången af januari månad året efter det år, för hvilket bidrag önskas, och utbetalas bidraget därstädes, sedan Stadsens konsistorium vitsordat ej mindre riktigheten af de för bidragets erhållande lämnade uppgifter än äfven att öfriga därför föreskrifna villkor blifvit uppfyllda.

I Stockholm finnas 10 församlingsbibliotek, nämligen i Storkyrkoförsamlingen och i Klara,

Kungsholmens, Adolf Fredriks, Gustaf Vasa, Matteus, Johannes, Katarina och Maria församlingar samt ett gemensamt för Östermalms församlingar. Biblioteken sortera i en del församlingar under skolråden, i andra under en särskild styrelse, tillsatt af kyrkostämman för två år. Dessa bibliotek omfattade den 31 dec. 1910 tillsammans omkring 40,000 band och lämnade under år 1910 tillsammans omkring 199,000 hemlån.

Storkyrkoförsamlingens bibliotek.

Skomakaregatan 30, 1 tr. ö. g. St.; expeditionstider: jan.—15 juni samt sept.—dec. onsdagar och fredagar 7—9,30 e. m.

I dec. 1860 väcktes hos Storkyrkoförsamlingens skolstyrelse förslag om »inrättande af något lämpligt läsebibliotek för Församlingen»; efter framställning i ärendet af skolstyrelsen beslöt Församlingen den 28 april 1861 upprättandet af ett bibliotek, som till en början fungerade både som skol- och församlingsbibliotek, tills år 1902 en delning ägde rum: församlingsbiblioteket invigdes i sin nya lokal den 7 nov. 1903. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 2,957 band, åtnjuter för år 1911 af Församlingen i anslag 1,500 kr. Antalet boklån under år 1910 uppgick till 2,117.

Styrelsens ledamöter.

Storkyrkoförsamlingens skolråd (se sid. 139).

Bibliotekarie.

Bengtsson, C. V.

Klara församlings bokförråd.

Klara Västra Kyrkogata 20, C; expeditionstid: tisdagar och fredagar 7—8 e. m.

Biblioteket, som tillkommit genom tillfälliga gåvor af privatpersoner, åtnjuter för år 1911 af Församlingen 500 kr. för inköp af böcker, bindning och katalogisering samt 200 kronor till arfvode åt bibliotekets värdare. Biblioteket omfattade den 31 dec. 1910 2,476 band. Antal boklån under år 1910 uppgick till omkring 2,500.

Styrelsens ledamöter.

Klara församlings skolråd (se sid. 140).

Bibliotekarie.

Corneliuson, E. R.

Kungsholmens församlingsbibliotek.

Agnegatan 16, 1 tr. K.; allm. 191 22; expeditionstid: jan.—maj samt sept.—dec. alla dagar läsning å lokalen 1—9 e. m., hemlån 5—9 e. m., juni—aug. alla hvardagar läsning å lokalen samt hemlån 6—9 e. m.

I Kungsholms församling fanns sedan gammalt ett bibliotek, inrymdt i folkskolan; år 1901 företogs en delning af detta i ett skolbibliotek och ett bokförråd för vuxna, hvilket senare också inrymdes i folkskolehuset Handtverkaregat. 17. Då denna lokal visade sig vara för trång, flyttades biblioteket 1903 till församlingshuset och då lokalen äfven där blef för liten, anslag Församlingen på majstämmen samma år 3,500 kr. till inredning af ny lokal och inköp af ny litteratur samt höjde samtidigt bibliotekets årsanslag från 700 till 3,500 kr. I maj 1906 beslöt Församlingen att bemyndiga Styrelsen att anskaffa ny lokal, den nuvarande, och anslag 2,000 kr. till inköp af möbler. I den nya lokalen, som omfattar 5 rum, har tillfälle till läsning på stället också kunnat beredas. Från och med år 1906 ställdes biblioteket, som förut sorterat under Skolrådet, under en särskild styrelse. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 8,096 band, åtnjuter för år 1911 af Församlingen i anslag 12,475 kr. (4 öre per bevilningskrona). Antal boklån uppgick under år 1910 till 73,286 af 3,290 låntagare, antalet besök i läsrummen till 22,282.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

*Dahlgren, E. W., riksbibliotekarie.

Vice ordförande.

Pettersson, G., handlande.

Inspektör och kassaförvaltare.

Johnson, G. H., regementsläkare.

Öfriga ledamöter.

*Andersson, Johanna K., folkskolelärarinna; Bergh, G., folkskollärare.

Suppleanter.

Stigler, J. E., läroverksadjunkt; *Thimgren, A. J. W., apotekare.

Sekreterare.

Förste bibliotekarien (se nedan).

Första bibliotekarie.

Wahlström, Hulda A.

Andra bibliotekarie.

Rinman, Ester.

Assistenter.

Schultz, Ingeborg J. M.; Anrep, f. Ringdahl, Hanna E.

Biträden.

Sandberg, H. Maria; Ohlson, Elisabet J.

Adolf Fredriks församlingsbibliotek.

Saltmätaregatan 1, 1 tr., Va.; Expeditionstider: jan.—15 juni, sept.—dec. hvardagar 6—9 e. m., 16 juni—31 aug. tre gånger i veckan, hvardera gången 3 timmar enligt annons.

Biblioteket upprättades år 1862, inflyttade 1864 i det då upbyggda skolhuset Saltmätaregatan 2 och förenades 1902 med en särskild läsesal. Vid Adolf Fredriks församlings delning 1907 värderades biblioteket till 15,000 kr. och inköptes af den nya Adolf Fredriks församling genom erläggande af 5,000 kr. till hvardera af Gustaf Vasa och Matteus församlingar. I sept. 1910 flyttades biblioteket till sin nya lokal i församlingshuset, där dess lokaler utgöras af utläningssal, tvenne läsrum och ett styrelserum. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 6,051 band (minskningen från föregående år beror på utgallring vid flyttningen), åtnjuter af församlingen för år 1911 i anslag 4 öre per bevilningskrona eller 7,250 kr. (därå afbetalning å förskott till möbler, 2,000 kr.). Antalet boklån uppgick under år 1910 till 20,205.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

Rosenberg, J. O., f. d. professor.

Ledamöter.

*Holm, Ingegerd V. M., fröken; *Holmberg, Fanny, J., fröken; *Klaeson, Hanna, M. W., fröken; *Nilsson, S., fil. kand., f. d. öfverlärare, kassaförvaltare.

Sekreterare.

Förste bibliotekarien (se nedan).

Bibliotekarier.

Rosén C. D., första bibliotekarie; Rosenberg, Signe S., andra bibliotekarie (tjl. under vårterminen, tf. Tidstrand, Elin M.).

Biträden.

Cederblad, Hulda A.; Ekströmer, Annie A. M.; Engblom, Th.

Gustaf Vasa församlingsbibliotek.

Västmannagatan 63, Va; expeditionstid: hvardagar 6—9 e. m., söndagar 7—9 e. m. samt måndagar, tisdagar och fredagar 3—5 e. m.

Detta bibliotek öppnades i maj år 1908. Med biblioteket är förenad en större läsesal, som hålles öppen under expeditionstiderna, och där tillfälle gifves till läsning på stället. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 1,920 band, åtnjuter af församlingen för år 1911 ett anslag af 6,210 kr. (eller 4 öre per bevilningskrona). Antalet boklån uppgick år 1910 till 23,421.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

*Dalström, J. J., öfverlärare.

Öfriga ledamöter.

*Björklund, Sigrid O. M., fil. kand.; Carlsson, J. P., direktör; *Grönblad, C. A., bibliotekarie; Liljeson, C. L., gaskontrollör.

Bibliotekarie.

Lundberg, Hildur Ch.

Biträdande bibliotekarie.

Larsson, Hanna M.

Matteus' församlingsbibliotek.

Matteuskyrkan, Dalagatan 80, Va; allm. 68 59. Expeditionstid: hvardagar 7—8 e. m.

Biblioteket, som till en början utgjorde filial till Adolf Fredriks församlingsbibliotek, fick fr. o. m. 1909 års ingång egen styrelse och öppnades för utlåning den 1 sept. samma år. Biblioteket omfattade den 31 dec. 1910 2,973 band och åtnjuter af Församlingen för år 1911 i anslag 2,500 kr. (eller 2 öre per bevilningskrona). Antalet boklån uppgick under 1910 till 17,987.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

*Löfgren, A., kyrkoherde.

Öfriga ledamöter.

Anderberg, A. W., kamrerare; *Berglund, A. A. T., komminister; Hoffsten, C. F., magasin-förvaltare; *Sandberg, H. T., f. d. bokauktions-kommissarie; *Vallin, J. A., arkitekt.

Bibliotekarie.

Eriksson, Ruth N. O.

Biträdande bibliotekarie.

Rinman, Elna.

Johannes församlingsbibliotek.

Roslagsgatan 37, Va; expeditionstid: hvardagar 6,30—9 e. m., söndagar 5—8 e. m.; under juni—augusti måndagar, onsdagar och fredagar 7—9 e. m.

Biblioteket öppnades år 1862 för medlemmar af Jakobs och Johannes församling; efter denna församlings delning öfverlämnades biblioteket år 1908 till Johannes församling. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade omkring 2,500 band, åtnjuter af Församlingen för år 1911 ett anslag på 4,220 kr. Antalet boklån uppgick år 1910 till 18,543.

Styrelsens ledamöter.

Johannes församlings skolråd (se sid. 142).

Bibliotekarie.

Brovall, A. Vendela.

Biträde.

Carlberg, A.

Östermalms församlingars bibliotek.

Sturegatan 38, Ö.; allm. 167 51; expeditionstid: hvardagar 5—9 e. m., söndagar 7—9 e. m.

Biblioteket öppnades den 4 febr. 1901 efter initiativ af skolrådet i Hedvig Eleonora församling och genom anslag af Församlingen och kallades till en början Hedvig Eleonora församlingsbibliotek, efter församlingsdelningen erhöll det 1906 namnet Östermalms församlingars bibliotek och äges nu gemensamt af Hedvig Eleonora, Oscars och Engelbrekts församlingar. Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 4,686 band, åtnjuter för år 1911 understöd af de trenne församlingarna med inalles 8,100 kr. Antalet boklån uppgick år 1910 till 28,898.

Styrelsens ledamöter.*Ordförande.*

Kastman, C. W., kansliråd (vald som ledamot af Hedvig Eleonora förs.).

Öfriga ledamöter.

Lagerstedt, N. G. W., läroverksråd (vald af Hedvig Eleonora förs.); Bergman, J., grosshandlare; Wennerholm, O. Th. H., auditor (valda af Oscars förs.); Engström, Lilly A., lärarinna; Lagergren, S. Y., rektor (valda af Engelbrekts förs.).

Bibliotekarie.

Strömberg, H. Erica M.

Katarina församlings bokförråd.

Högbergsgatan 13, Sö; utlåningstid: hvardagar 7—8 e. m.; tisdagar och fredagar 1,30—2,30 (15 juni—1 sept. endast onsdagar och lördagar 1—2).

År 1896 väcktes hos Katarina församlings kyrkostämman motion om inrättande af ett församlingsbibliotek; med anledning däraf beslöt Församlingens skolråd att uppdraga åt sin ordf. och vice ordf. att utreda frågan. Skolrådets ordförande sökte på enskild väg samla medel till det föreslagna biblioteket och lyckades, dels genom gåfvor, dels genom en konsert i Katarina kyrka anskaffa 2,792 kronor, för hvilket belopp böcker inköptes, hvarjämte ett större antal band också erhöles genom gåfvor. På så sätt anskaffades omkring 3,000 band. Sedan kyrkostämman anslagit 500 kr. till inköp och inbindning af böcker samt lika stor summa till bokförrådets värd, öppnades bokförrådet för utlåning den 14 sept. 1898. Det blef genast mycket anlitadt, i synnerhet af ungdom, hvilket gaf anledning till att en del barnböcker öfverlämnades till folkskolan för utlåning. Dessa böcker öfverlämnades sedan till Folkskolöfverstyrelsen och blef detta en af anledningarna till upprättande af skolbibliotek i hufvudstaden. Biblioteket, som under år 1910 erhållit ny lokal, omfattade den 31 dec. 1910 6,923 band, och åtnjuter af Församlingen för år 1911 i understöd 2,250 kr. Antalet boklån uppgick år 1910 till 11,858, fördelade på 1,230 läntagare.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Landquist, C. A. E., kyrkoherde.

Öfriga ledamöter.

Brate, E., lektor; Klefbeck, E. A., pastorsadjunkt, stadsfullm.

Bibliotekarier.

Hagberg, Ellen A.; Wiren, f. Andersson, Ida E.

Maria församlings bokförråd.

Timmermansgatan 28 n. b.; Sö. Expeditionstid: lördagar 1—2 e. m.

Biblioteket, som den 31 dec. 1910 omfattade 1,800 band, åtnjuter af Församlingen för år 1911 i understöd 300 kr. Antalet boklån under år 1910 utgjorde 625.

Styrelsens ledamöter.

Maria församlings skolråd (se sid. 145).

Bibliotekarier.

Edén, J. G.

